

НАПРЯМ 1. ТЕОРІЯ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-400-2-1>

ФЕНОМЕН АВСТРІЙСЬКОЇ ГАЗЕТИ «WIENER ZEITUNG» У ТЕНДЕНЦІЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ МЕДІА

Бліхарський Р. І.

*кандидат наук із соціальних комунікацій,
науковий співробітник відділу наукових досліджень
української періодики*

*Науково-дослідного інституту пресознавства
Львівської національної наукової бібліотеки України
імені В. Стефаника
м. Львів, Україна*

Газета «Wiener Zeitung» до червня 2023 р. вважалася найстарішим друкованим періодичним виданням Австрії. З ініціативи видавця та редактора Йоганна Баптиста Шенветтера часопис під назвою «Wienerisches Diarium» розпочав своє існування 8 серпня 1703 р. У січні 1780 р. його назву було змінено на «Wiener Zeitung». Це видання можна вважати культурним надбанням Австрії, оскільки за 319 років свого існування газета повідомляла про події історичного значення, які відбувались у країні та за її межами. Зокрема, у 1789 р. на шпальтах «Wiener Zeitung» німецькою мовою опубліковано текст Декларації прав людини та громадянина, часопис також висвітлювала перші творчі кроки молодого Моцарта тощо [2].

У 1857 р. австрійський уряд, будучи занепокоєним підтримкою газетою ідеалів революції 1848 р., відмовив власникам «Wiener Zeitung» у пролонгації видавничої ліцензії. З того часу часопис є власністю держави [3]. На сторінках газети вміщувались офіційні урядові повідомлення, анонси, новини з імператорського двору, хроніка воєнно-політичних подій у Європі тощо. Під час аншлюсу Австрії газета припинила свій випуск, але після завершення Другої світової війни з 21 вересня 1945 р., відновила своє функціонування.

У сучасному статуті редакція зобов'язується якісно та об'єктивно висвітлювати актуальні події зі сфери політики, економіки, культури та спорту, не лобюючи при цьому жодних інтересів. Газета також мала

додаток «Amtsblatt zur Wiener Zeitung» (1812–2023 pp.), в якому вміщувались різноманітні оголошення щодо вакансій в державних установах, а також довідки та анонси про зміни в комерційному реєстрі, які для громадян та компаній були обов'язковими навіть після оприлюднення в Інтернеті [7].

Хоча інтернет-версія «Wiener Zeitung» функціонує ще з 1995 р., у ХХІ ст. часопис зіткнувся із новими викликами. Щоби зберегти свою суспільну релевантність у новому тисячолітті, видавці були змушені адаптуватися до нових реалій, в яких сучасний медіапростір щороку дедалі більше цифровізується.

Звичайно, що ніде не кодифіковано норми, за якими в певний історичний момент повинні діяти видавці традиційних друкованих видань. Однак існують об'єктивні фактори, які впливають на формування видавничих стратегій, а саме: глобальне поширення мережі Інтернет та зміна поведінкової моделі читацької аудиторії, для якої онлайн-ресурси стали, мабуть, чи не єдиним джерелом, звідки вона отримує останні новини та іншу важливу інформацію.

Критерії, які спонукали читачів стати користувачами саме цифрових ЗМІ, – це: швидкість оновлення інформації, а також якість самого контенту, оскільки сьогодні, задля досягнення потрібного ефекту, у медійників є можливість поширювати будь-яку інформацію, вдаючись до різноманітних аудіальних та візуальних прийомів.

Усіляка зміна пріоритетів потенційної читацької аудиторії неодмінно впливає і на стратегії реалізації видавничих проєктів. Важливою складовою у цьому контексті також є і фінансова, оскільки створення та розповсюдження цифрового контенту для видавців є менш затратним, аніж поліграфія та дистрибуція друкованої продукції.

Унаслідок того, що зменшується кількість людей, які читають друковану пресу, також знижуються і тиражі газет та журналів, що негативно впливає на доходи від реклами. Задля економії коштів редакції змушені шукати якісь рішення, зокрема скорочувати штати своїх співробітників.

Загалом, окреслені тенденції похитнули позиції друкованої преси на ринку, а їхнім видавцям доводиться докладати значних зусиль, щоби виживати та зберігати актуальність своєї продукції в інформаційному середовищі сучасності. Виданням, які не змогли адаптуватись до нових умов, загрожують припинення існування.

Однак цифровізація не є гарантією успіху чи навіть виживання медіа. І в онлайн-сфері ЗМІ також стикаються із жорсткою конкуренцією, а отже, друковані видання, які поступово стають цифровими, повинні докладати значних зусиль, щоб залишатися конкурентоспроможними. У цьому контексті перехід газети «Wiener Zeitung» до цифрового формату є цілком логічним кроком у процесі адаптації

до мінливих запитів медіаринку. Це свідчить про те, що навіть видавці давніх та авторитетних друкованих ЗМІ нічого не можуть вдіяти супроти гострої необхідності змінювати свою видавничу стратегію задля того, щоби вижити в сучасному інформаційному середовищі.

Та попри змальовані нами загальні тенденції цифровізації сучасних ЗМІ, трансформація газети «Wiener Zeitung» з друкованої до онлайн-версії мала свої особливості. У червні 2023 р. парламентом Австрії було прийнято рішення щодо припинення подальшого випуску друкованої версії «Wiener Zeitung». Парадоксально, але цей крок було зроблено задля того, щоби зберегти життєздатність видання в цифрову інформаційну еру та зменшити витрати на утримання газети, тираж якої останніми роками становив близько 20 000–40 000 примірників [1]. Однак це викликало критику австрійських журналістів та опозиційних політиків, які цілком передбачувано висловлювали свої сумніви щодо того, чи зможе онлайн-версія газети, маючи статус якісного видання, зберегти свій колишній вплив [4]. У редакційній статті останнього номера газети, зокрема, йшлося про те, що закриття друкованої версії видання – це один із викликів для якісної журналістики, якій в електронній мережі доведеться змагатися за читача із виробниками фейків та іншого інформаційного шуму [8].

Згідно з австрійським законодавством, повідомлення щодо вакансій в урядових установах, а також фінансова звітність компаній та підприємств повинні були обов'язково публікуватись у газеті «Wiener Zeitung», яка хоча й була урядовим друкованим органом, у фінансовому плані залежала від прибутку за розміщення на шпальтах свого додатка цих повідомлень, який становив значну частину річного доходу редакції, що варіювався від 18 до 20 мільйонів євро [3; 6].

Цю статтю своїх доходів газета втратила після того, як коаліційні Австрійська народна партія та Партія Зелених домоглися скасування положення щодо обов'язкової публікації в додатку «Amtsblatt zur Wiener Zeitung». Зроблено це було начебто задля відповідності до стандартів Європейського Союзу щодо оприлюднення корпоративної та фінансової інформації, яка має здійснюватися лише в інтернет-мережі [1].

Газета більше не вважалася прибутковою, і редакція була змушена скоротити свій штат із 63 до 20 працівників [5]. Однак, попри те, в уряді Австрії наполягали на тому, що видання зможе продовжити своє існування у цифровому форматі, не змінюючи свого кількості-літнього бренда.

За даними «Político», кількість щоденних газет, що видаються в Австрії – країні з населенням близько 9 мільйона осіб, не перевищує 14 назв. Найбільш читаним є таблоїд «Kronen Zeitung», аудиторія якого становить приблизно 25 % населення, якісні щоденні видання «Die

Presse» та «Der Standard» читають 10 %. Тоді як у Швейцарії з населенням, трохи меншим за австрійське, лише німецькою мовою виходять 44 щоденні друковані видання.

Власне, брак якісної преси в Австрії є одним з основних аргументів прихильників ідеї збереження «Wiener Zeitung», і це, на їхню думку, можна досягти, зробивши видання незалежним від уряду та водночас забезпечивши йому хоч якесь стале фінансування [3].

Однак усе ж, перехід газети «Wiener Zeitung» у повністю цифровий формат – це наразі єдиний спосіб, що дасть їй змогу вижити, хоча для того, щоби перетворити це видання на повноцінне онлайн-медіа, потрібно близько 16,5 мільйона євро [2]. Змальований нами феномен «Wiener Zeitung» є свідченням того, що у новому тисячолітті, мабуть, для будь-якого часопису, незалежно від тривалості його історії, ключовою є здатність вчасно адаптуватись до нових реалій та мінливої кон'юнктури медіаринку.

Література:

1. Austria's Wiener Zeitung goes to print 1 last time. Deutsche Welle. URL: <https://www.dw.com/en/austrias-wiener-zeitung-goes-to-print-1-last-time/a-66084050>.

2. Imwinkelried D. Bei der «Wiener Zeitung» inserierte schon der «Herr Kapellmeister Mozart». Heute kämpft die älteste Zeitung der Welt ums Überleben. Neue Zürcher Zeitung. URL: <https://www.nzz.ch/feuilleton/wiener-zeitung-ld.1713948?reduced=true>

3. Karnitschnig M. The Austrian newspaper that can survive anything ... except Sebastian Kurz?. Politico. URL: <https://www.politico.eu/article/austria-wiener-zeitung-newspaper-sebastian-kurz/>

4. Nationalrat beschloss das Aus der "Wiener Zeitung" in der jetzigen Form. Wiener Zeitung. URL: <https://www.wienerzeitung.at/h/das-ende>

5. Stop the press: Vienna newspaper Wiener Zeitung ends daily print edition after 320 years. Associated Press News. URL: <https://apnews.com/article/vienna-wiener-zeitung-newspaper-ends-daily-21376b5b0154bde12451f12d962e2e51>

6. «Wiener Zeitung». Älteste Tageszeitung der Welt ist zum letzten Mal erschienen. Der Spiegel. URL: <https://www.spiegel.de/kultur/wiener-zeitung-aelteste-tageszeitung-der-welt-zum-letzten-mal-erschieden-a-fe1520d0-3c3a-44a2-a483-cfa333d7548e>

7. Wiener Zeitung. Wien Geschichte Wiki. URL: https://www.geschichte.wiki.wien.gv.at/Wiener_Zeitung

8. World's oldest national newspaper prints final edition after 320 years. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/media/2023/jul/01/worlds-oldest-newspaper-prints-final-edition-after-320-years>